

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Luku 1: Yleiskuva kehityksestä

Harjoitus 1, osa 1, rakenteellinen väkivalta – n. 40 min

Tavoite: antaa opiskelijoille mahdollisuus pohtia, mitä rakenteellinen väkivalta on

Välineet: fläppitaulupaperia, sinitarraa, kortteja, huopakyniä

Kirjoita seuraavat esimerkit (tai väärät tai kiistanalaiset esimerkit) rakenteellisesta väkivallasta erillisille paperilapuille. Nämä esimerkit ovat kurssista 4 kirjasta 1, mutta mukaan on lisätty myös joitain vääriä tai kiistanalaisia esimerkkejä:

1. Maailmassa on 2,5 miljardia ihmistä, jotka elävät alle kahdella USA:n dollarilla päivässä
2. Iso-Britanniassa on nyt koalitiollahitus
3. Arviot käsiaseiden ja kevyiden aseiden aiheuttamista suorista kuolonuhreista vuosittain vaihtelevat 80000:sta 500000:een
4. Vuonna 2010 tehdyn tutkimuksen mukaan naiset Iso-Britanniassa käyttävät elämänsä aikana keskimäärin 9000 puntaa meikkeihin
5. Elinajanodotteessa on 30 vuoden ero afrikkalaisten ja rikkaiden maiden asukkaiden välillä
6. Auringon aktiivisuuden väheneminen voi johtaa alhaisempiin lämpötiloihin sen jälkeen kun nykyinen aurinkosykli on noussut huippuunsa vuonna 2013
7. Jos nykyinen kehitys jatkuu, vuoteen 2020 mennessä 1,53 miljoonaa ihmistä kuolee itsemurhan seurauksena
8. Vuonna 2000 suora väkivalta oli merkittävä kuolinsyy 15-44-vuotiaiden ikäryhmässä, selittäen 14 % miesten ja 7 % naisten kuolemista
9. Afrikassa käytetään keskimäärin puoli tuntia päivittäin veden keräämiseen — tähän sisältyy käveleminen vedenlähteelle, toisinaan veden keräämisen odottaminen ja paluu
10. Maailmassa on 800 miljoonaa ihmistä, joilla ei ole pääsyä perussairaanhoidon palveluihin.

Jaa opiskelijat 6-8 hengen ryhmiin (paitsi jos sinulla on yli 24 opiskelijaa, jolloin ryhmistä on hyvä tehdä suurempia, jottei kaikkien kuuleminen vie liikaa aikaa).

Anna jokaiselle ryhmälle kopio esimerkeistä erillisillä paperilapuilla (yksi esimerkki yhdellä paperilla).

Pyydä heitä keskustelemaan seuraavista kysymyksistä jokaisen esimerkin kohdalla:

K: *Onko tässä kyse rakenteellisesta väkivallasta. Jos, miksi?*

Aika: 15 minuuttia ryhmäkeskusteluun.

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Palaute yhteisesti, jokaiselta ryhmältä vuorotellen yksi esimerkki. Pyydä opiskelijoita kiinnittämään seinälle ne esimerkit, jotka kaikkien mielestä edustavat selvää rakenteellista väkivaltaa (numerot 2 ja 6 eivät sellaisia selvästikään ole, numerosta 4 voitaisiin olla montaa mieltä).

Pidä huoli, että seuraavat asiat tulevat esiin:

- ”väkivalta” on näissä tapauksissa piilotetumpaa kuin suorassa väkivallassa
- rakenteellisessa väkivallassa kyse on yleensä lähtösyistä tai niitä lähellä olevista syistä
- sukupuolikysymykset, varsinkin suhteessa numeroihin 8 (mainittu eksplisiittisesti) ja 9 (ei mainittu eksplisiittisesti)

Pohtikaa yhteisesti jokaista esimerkkiä, miettien mitä sanoja voitaisiin käyttää kutakin esimerkkiä kuvaamaan. Kirjoita nämä sanat eri väreillä esimerkkeihin taululle. Sanoja, joita voi nousta esiin:

- köyhyys
- epätasa-arvo
- epäoikeudenmukaisuus
- syrjintä

Ottaen huomioon, että muitakin sanoja voidaan käyttää, onko termi ”rakenteellinen väkivalta” hyödyllinen?

Harjoitus 1, osa 2: Aiheuttaako kehitys rakenteellista väkivaltaa? Väittely

Tavoite: saada opiskelijat pohtimaan argumentteja tämän kysymyksen ympäriltä, olivat he itse siitä mitä mieltä tahansa.

Tarvittava aika: n. 30 min

Tarvikkeet: fläppitaulupaperia ja huopakyniä

Pyydä kaksi vapaaehtoista väittelemään aiheesta:

Kehitys on viimeisen 30 vuoden aikana ennemminkin lisännyt väkivaltaa kuin vähentänyt sitä.

Käy lyhyesti läpi väittelyn säännöt:

- on pysyttävä roolissa, vaikei puolustamasi näkökanta välttämättä ole omasi
- ei saa käydä aggressiiviseksi, mitä tahansa ajattelikin toisen sanomasta
- argumentit ja itse väittely ovat harjoituksessa tärkeintä, ja ne avaavat erilaisia näkökulmia aiheeseen
- lopussa tulisi olla aikaa ”viilenemiseen”, jolloin jokainen palaa takaisin omaksi itseksensä

Anna vapaaehtoisille uudet nimet, esim. Herra A ja Neiti B, sillä tämä tekee tehtävästä luonteeltaan enemmänkin näyttölemistä, ja on hyödyllistä, jos heidän pitää argumentoida sitä vastaan, mihin todella uskovat.

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Kehota loppuja opiskelijoista seuraamaan väittelyä sivusta; kuitenkin milloin tahansa väittelyn aikana, jos joku katsojista mielestään osaisi puolustaa näkökulmaa selvemmin ja vakuuttavammin kuin jompikumpi senhetkisistä väittelijöistä, hän voi koskettaa tätä olkapäästä, jolloin väittelijän täytyy saattaa lauseensa loppuun ja antaa sitten paikkansa tälle henkilölle.

Äänestäkää lopuksi siitä, kuka voitti ja miksi. Tuo esiin asioita, joita pidät tärkeinä. Tällaisia asioita voivat olla (ja näitä on varmasti paljon lisää):

- Sanaa 'kehitys' voidaan käyttää monella eri tavalla. Ihmiset voivat tarkoittaa sillä taloudellisen kasvun tavoittelua, inhimillisen potentiaalin täyttämistä tai valtioiden toimia – on tehtävä selväksi, miten itse määrittelee sen
- Rakenteellinen väkivalta voi haitata kehitystä;
- Kehityksen tulos jos se vaatii nopeaa sosiaalista ja taloudellista muutosta
- Nostiko väittely esiin kysymyksen siitä, ovatko jotkin valtiot tai valtioryhmät enemmän tai vähemmän vastuussa rakenteellisesta tai suoraa väkivaltaa aiheuttavasta kehityksestä? Millaisia seikkoja nousi esiin?

Harjoitus 2, osa 1: Mitä köyhyys tarkoittaisi meille?

Tavoite: saada opiskelijat asettamaan köyhyysrajan itselleen.

Tarvittava aika: n. 40 min

Tarvikkeet: A4-paperia

Johdanto harjoitukseen:

Käy yhdessä seuraavat näkökohdat läpi:

- Yksi vaihtoehtoisista sanoista rakenteelliselle väkivallalle on köyhyys.
- Köyhyys on suorassa yhteydessä heikkoon terveydentilaan ja monimutkaisilla tavoilla väkivaltaisten konfliktien syihin.

Selitä, että tehtävänä on miettiä, miten määrittelisimme köyhyysrajan itsellemme tai oman elämämme perusteella.

Kaikille annetaan paperilappu, johon he (nimettömänä) kirjoittavat summittaiset kulunsa vuoden aikana. Ehdota, että he kirjaavat ylös suuret maksut (vakuutukset, lainojen lyhennykset, vuokrat jne.) ja sitten arvioivat pienemmät mutta säännölliset kulut (elintarvikkeet, sähkö jne.) Aikaa 10 min.

Kerää ja sekoita nimettömät laput ja jaa ne uudelleen osanottajille – vaikka joku saisi oman lappunsa, tällä ei ole merkitystä (harjoituksessa ei käytetä "sisäpiirin tietoa", eikä kenenkään muun tarvitse tietää, että lappu on heidän omansa. Jos tämä kuitenkin haittaa ko. opiskelijaa, vaihda lappu huomaamattomasti toiseen).

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Työskennellen itsenäisesti, jokainen opiskelija kirjoittaa erilliselle paperille:

Kulut (siten kuin ne on listattu opiskelijan satunnaisesti saamalla lapulla) pienennettynä sellaiseen absoluuttiseen minimimäärään, jolla he uskoisivat pakon edessä selviävänsä. Aikaa 10 min.

Kaikki opiskelijat kirjoittavat (selviytymiseen vaadittavan) summan, johon ovat päätyneet, muistilapulle ja liimaavat ne seinälle järjestyksessä suurimmasta pienimpään.

Yhteistä keskustelua siitä, mikä sai heidät päättämään näihin summiin. Asioita, joita tulisi mainita:

- Mitä 'selviytyminen' tarkoittaa; mainitse eri rajat joita maailmanlaajuisesti käytetään: eläminen 1,25 tai 2 dollarilla päivässä, ja vertaa niitä summiin, joihin opiskelijat ovat päätyneet.
- Ajattelemmeko vain fyysistä selviytymistä vai puhummeko hyvinvoinnista, sisältäen psykososiaalisen hyvinvoinnin? Mikä merkitys tällä on tarvittaviin tuloihin? Mainitse, että globaalisti käytetyt raja-arvot ottavat huomioon vain fyysisen selviytymisen
- Pohdi "elintarvikekorin" ajatusta. Miten osanottajat ovat laskeneet, mitä he tarvitsevat päivittäin? Ovatko he olettaneet voivansa pitää kaikki tämänhetkiset mukavuutensa?

Keskustelkaa paremmista tavoista mitata köyhyyttä. Asioita, joita tuoda esiin keskustelussa:

- köyhyys mahdollisuuksien puuttumisena
- köyhyys esteenä oman potentiaalın realisoimiseen koulutuksen kautta
- mittari, joka ottaa huomioon psykososiaalisen hyvinvoinnin
- mittari, johon sisältyy elämän pituus
- kysy, mitä osanottajat muistavat "inhimillisen kehityksen" näkökulmasta kurssilta

Harjoitus 2, osa 2: Epätasa-arvo, köyhyys ja väkivalta

Pyydä ryhmää jakautumaan pareiksi. Anna puolelle pareista (ryhmä A) harjoituksen ensimmäisestä osasta paperit, joihin oli kirjattu alkuperäiset (korkeammat) menolaskelmat. Tarvitset vain neljänneksen papereista: käytä niitä joissa oli suurimmat summat.

Anna toiselle puolikkaalle pareista (ryhmä B) harjoituksen toisesta osasta paperit, joihin oli kirjattu alhaisemmat (selviytymiseen riittävät) summat. Tarvitset vain neljänneksen papereista: käytä niitä joissa oli pienimmät summat.

Kerro pareille, että heillä on yllättäen 50 % enemmän tuloja ja pyydä heitä päättämään kaksi tärkeintä asiaa, joihin he tämän lisätulon käyttäisivät.

Anna pareille 10 minuuttia aikaa keskustella.

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Vertaillkaa yhteisesti tehtyjä valintoja. Kun kaikki ovat saaneet kertoa, mitä ovat päättäneet, kysy kaikilta – nyt kun he ovat kuulleet muiden prioriteetit – tekisikö kukaan muutoksia omiin prioriteetteihinsa. Tuo esiin näkökulmia, jotka liittyvät:

- suurimpaan hyvään suurimmalle määrälle ihmisiä,
- vaikeuksiin ymmärtää tätä,
- kahden ryhmän välisiin konfliktin mahdollisuuksiin.

Vaihtoehto: ennen tätä harjoitusta, voit pyytää:

- kahta opiskelijaa ryhmästä A toimimaan soluttautujina ja äänekkäästi protestoimaan kaikkea tulojen uudelleen jakamista vastaan sillä perusteella, että suuremmat tulot on varmaankin tienattu rehellisesti, ja muidenkin on tienattava lisätulonsa rehellisellä työllä
- kahta opiskelijaa ryhmästä B toimimaan soluttautujina ja vaatimaan tulojen uudelleen jakamista, uhaten turvautua väkivaltaan, jos näin ei tapahdu.

Tämä avaa uusia keskusteluja, mutta ei ehkä ole sopivaa kaikille ryhmille / yksittäisille opiskelijoille. Jos tätä vaihtoehtoa käytetään, pitäisi lopuksi tietenkin kertoa, että nämä eivät (välttämättä) olleet näiden neljän opiskelijan todelliset mielipiteet.

Harjoitus 3: Terveyspeli

Tavoite: saada opiskelijat pohtimaan, mitä terveys tarkoittaa eri aikoina, eri paikoissa ja eri ihmisille

Tarvittava aika: n. 30 min

Tarvikkeet: kortteja

Muistuta opiskelijoita Maailman terveysjärjestön (WHO) terveyden määritelmästä ja näytä se fläppitaululla:

‘Terveys on täydellinen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila eikä vain sairauden puutetta.’

Kirjoita kortteille seuraavat toteamukset (sekä muita itse keksimiäsi):

- Minulla on punainen nenä
- Minulla on käärme jalassani
- Minulla on korkea kuume
- Nenäni on liian suuri
- Painoni ylittää keskiarvot
- Elän 90-vuotiaaksi
- Minulla on munasarjasyöpä
- Minulla on ADHD
- Olen vilustunut
- Minulla on ajospahkoja
- Minulla on skitsofrenia

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyvt

- Minulla on kumpurajalka
- Elän 52-vuotiaaksi

Pyydä opiskelijoita jakaantumaan kahteen ryhmään:

Ryhmä A on 'en ole terve ja...'-ryhmä

Ryhmä B on 'olen terve ja...'-ryhmä

Ryhmät ottavat vuorotellen yhden korteista ja lisäävät sen ryhmänsä toteamukseen, esimerkiksi:

- Ryhmä A sanoo 'en ole terve ja minulla on punainen nenä'
- Ryhmä B sanoo 'olen terve ja minulla on punainen nenä'.

Molempien ryhmien on sitten päätettävä, mitkä väitteistä ovat tosia, ovatko molemmat niistä tosia, ja sopiiko 'olen terve ja...' -toteamus WHO:n määritelmään terveydestä.

Asioita, joita tuoda esiin:

- WHO:n määritelmä on toiveikas ja laaja
- on ehkä olemassa kulttuurieroja siinä, mitä pidetään terveenä ja epäterveenä; näitä voi löytyä sekä yhteisöjen että yksilöiden väliltä
- voi olla olemassa eroja siinä, miten vakavasti eri ihmiset ottavat erilaiset terveysongelmat
- elinajanodote ei ehkä kaikkien mielestä ole sama asia kuin terveys

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Luku 2: Köyhyys, epätasa-arvo ja väkivalta

Harjoitus 4: ‘Etuovella’ – roolileikki

Tavoite: auttaa opiskelijoita pohtimaan tarkemmin, miten/miksi globalisaatio saattaisi lisätä rakenteellista väkivaltaa.

Tarvittava aika: n. 50 min

Tarvikkeet: kortteja

Huom. On tärkeää korostaa aluksi, että kyseessä on monimutkainen aihe, ja eri osissa maailmaa asiat voidaan kokea hyvin eri tavalla. Jos paikalla on opiskelijoita, jotka tuntevat tietyt esimerkit erittäin hyvin, pyydä heitä tekemään vertailuja ja tuomaan esiin eroavaisuuksia tilanteiden välillä.

Muistuta opiskelijoita tästä lainauksesta Kappaleesta 2.2:

‘Miten rakenteellisen väkivallan lähteet voidaan selvittää, kun ne jätetään huomiotta tai jopa hyväksytään yleisesti yhteiskunnassa?’

Jaa ryhmä kahtia ryhmiin A ja B, ja pyydä molempia ryhmiä valitsemaan “poliitikko”. Puhu poliitikkojen kanssa yksityisesti ja selitä että he ovat:

A) rikkaan valtion poliitikko, joka on ehdokkaana poliittiseen asemaan, ja on tullut maaseutualueelle kertomaan, miksi hän luopuisi maataloustuista, jotta saavutettaisiin vapaammat markkinat köyhempien maiden maanviljelijöille (monet tämän poliitikon äänistä tulevat kaupunkialueilta, joissa tästä linjauksesta pidetään).

B) köyhemmän maan poliitikko, joka puhuu bisnesyhteisön tapaamisessa; hänen pitää selittää, että hän aikoo asettaa tariffeja joillekin ruokaelintarvikkeille suojellakseen paikallisia markkinoita.

Järjestä ryhmä A neljään “perheeseen”. Anna heille seuraavat tiedot: A1 kahdelle perheelle, A2 kahdelle muulle perheelle:

A1) Teillä on pieni monimuotoinen maatila ja myytte tuotteenne paikallisille luomukaupoille; olette saaneet jonkin verran maataloustukia kesannolle jättämisestä (pellon jättämisestä ilman käyttöä joksikin vuosiksi), mutta tätä lukuun ottamatta olette tukeutuneet melko pieniin paikallisiin markkinoihin, jotka kasvoivat, kunnes lama iski, ja hintanne alkoivat tuntua joistakin ihmisistä hieman kalliilta.

A2) Teillä on suuri teollistunut maatila ja olette vuosien varrella muokanneet tuotantoanne sen mukaan, mistä saatte parhaimmat saatavilla olevat maataloustuet; näitä muutoksia on kuitenkin ollut melko usein, ja nyt ette ole varmoja, oliko viimeisin siirtymisenne rapsin tuottamiseen rapsiöljyä varten hyvä ajatus vai ei.

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Järjestä ryhmä B neljään “perheeseen”. Anna heille seuraavat tiedot: B1 kahdelle perheelle, B2 kahdelle muulle perheelle:

B1) Teillä on keskiuuri ruoka-aineita maahantuova yritys, joka myy tuotteitaan kasvavalle mutta yhä pienelle keskiluokalle. Teitä huolettaa, että maahantuontitariffit pakottaisivat teidät pyytämään tuotteistanne hintoja, joihin asiakkaillanne ei olisi varaa, ja että yritys, johon olette sijoittaneet rahanne, ei ehkä selviäisi. Samaan aikaan teihin vaikuttavat myös yleisesti ruoka-aineiden korkeat hinnat maassanne.

B2) Perheenne on joutunut taistelemaan selvitäkseen. Toimit kantajana torilla ja teet yötöitä vartijana, mutta elämä on silti kamppailua erityisesti ruuan hinnan vuoksi. Ostat maahantuotua ruokaa harvoin, ainoastaan erityistapauksissa. Viljelit ennen osan ruuastanne kaupungin laitamailla mutta tämä on nyt vaikeampaa – kuljetus on kallista, ja toisinaan ihmiset käyvät öisin siellä varkaissa.

Anna kaikille perheille seuraavat “argumentit joita voidaan käyttää”. Niissä on sekaisin globalisaatiota puolustavia ja vastustavia argumentteja kauppaan liittyen. Ne eivät liity nimenomaan näihin tilanteisiin. Ne toimivat opiskelijoille muistutuksena kappaleissa läpikäydyistä asioista, joita nyt sovelletaan tähän tilanteeseen. ”Poliitikoille” ei näytetä näitä argumentteja (joskin he tuntenevat ne verkko-oppitunneilta).

Argumentteja, joita voidaan käyttää:

- Globalisaatio tarkoittaa vain sitä, että yritykset etsivät kannattavia markkinoita
- Protektionismi johtaa taloudelliseen taantumaa
- Elintärkeiden elintarvikkeiden hinnat ovat liian haavoittuvia maailmanmarkkinoiden liikkeille
- Lisääntynyt kauppa tuo rauhaa
- Alueiden välinen kilpailu voi olla hyvin kovaa
- Nousu esim. ruuan hinnassa voi sekä vahingoittaa että hyödyttää köyhiä maita
- Indikaattorit kuten lapsikuolleisuus ovat ehkä parantuneet mutta tämä on itse asiassa hidastunut – myös maissa jotka ovat avautuneet enenevässä määrin kaupalle
- Lisääntynyt kaupankäynti tuo lisää taloudellista kasvua; taloudellinen kasvu lisää köyhien tuloja ja parantaa heidän terveyttään
- Epätasa-arvo on lisääntynyt monissa maissa, jotka ovat avanneet taloutensa maailmankaupalle.

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

“Poliitikoille” annetaan aikaa valmistella puheensa sillä aikaa, kun “perheet” tutustuvat toisiinsa.

Tämän jälkeen poliitikko A kulkee ”ovelta ovelle” (ryhmästä ryhmään) vakuuttamassa perheitä näkemyksestään, ja ryhmä B tarkkailee.

Sitten poliitikko B kulkee ”ovelta ovelle” (ryhmästä ryhmään) vakuuttamassa perheitä näkemyksestään, ja ryhmä A tarkkailee.

Lopuksi keskustellaan yhteisesti siitä, kuka oli vakuuttava ja miksi.

Harjoitus 5: Sisällissodan lähtösyit

Tavoite: antaa opiskelijoille aikaa miettiä tilannetta, jonka he tuntevat hyvin, ja soveltaa siihen sitä tietoa, jonka he ovat yleisemmällä tasolla oppineet

Tarvittava aika: n. 30 min

Tarvikkeet: fläppitaulupaperia, huopakyniä

Opiskelijat valitsevat sisällissodan, josta tietävät jotain, ja etsivät sitten jonkun toisen, joka tietää samasta sodasta. Joidenkin täytyy ehkä tehdä kompromisseja, jos he eivät löydä ketään, joka on valinnut saman sodan kuin he. (Jos kysymys ’mikä on sisällissota?’ tulee esiin tässä vaiheessa, pyydä opiskelijoita päättämään tästä itse sen perusteella, mitä ovat kappaleesta oppineet).

Pyydä opiskelijoita keskustelemaan keskenään ja kirjoittamaan listan kyseisen sisällissodan syistä.

Kirjoita fläppitaululle – yksi per sivu – seuraavat sisällissotien syiden kategoriat. Älä anna opiskelijoiden nähdä niitä, ennen kuin he ovat tehneet omat listansa.

1. Pitkäaikainen etninen ja/tai uskonnollinen vihanpito
2. Demokratian puuttuminen – ei mahdollisuuksia konfliktien rauhanomaiseen ratkaisemiseen
3. Köyhyys ja alikehittyneisyys
4. Taloudellinen kehitys (tai sen erilainen nopeus)
5. Epätasa-arvo
6. Siirtomaahistoria
7. Poliittiset tekijät
8. Kansainväliset tekijät

Pyydä opiskelijoita asettamaan tarkastelemansa sisällissodan syyt näihin kategorioihin. He voivat laittaa saman syyn useaan kategoriaan.

Käykää yhteisesti läpi jokaisen parin valitsema sisällissota – onko joku eri mieltä siitä, että kyseessä on sisällissota? Jos näin on, keskustelkaa siitä.

Kurssi 4: Rakenteellinen väkivalta ja väkivaltaisen konfliktin alkusyyt

Tarkastelkaa yhteisesti, kuinka monta syytä kuhunkin kategoriaan on tullut, ja keskustelkaa jokaisesta. Joitakin näkökulmia, joita voit tuoda esiin (keksit varmasti monia muitakin):

- **Etninen vihanpito** voidaan esittää pitkäaikaisena vihollisuutena mutta sitä usein myös käytetään työkaluna poliittisiin tarkoituksiin ja vallan tavoitteluun
- **Köyhyys ja alikehittyneisyys** voivat aiheuttaa jaettuun väärinymmärrykseen, varsinkin jos niihin liittyy laajaa nälkähätää ja pakolaisuutta, tai kun ihmisten elinolosuhteissa tapahtuu yllättävää heikkenemistä. Köyhyyden ja sisällissodan välillä ei kuitenkaan ole selvää yhteyttä.
- **Taloudellinen kehitys** voi vähentää konflikteja tai lisätä niiden riskiä, varsinkin kun siihen liittyy luonnonvarojen hyväksikäyttöä.
- **Epätasa-arvo** voi saada aikaan konflikteja lisääntyneen suhteellisen riiston kokemuksen kautta, mutta muilla tekijöillä lienee enemmän vaikutusta näissä tilanteissa, ja konfliktien ja epätasa-arvon välinen yhteys on epäselvä. Horisontaalisen epätasa-arvon tapauksissa, joissa epätasaväkisyys liittyy poliittisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin resursseihin käsiksi pääsemisessä yhdistyvät ryhmäidentiteetteihin, tämä voi olla tärkeä edeltävä tekijä konfliktille.
- **Poliittiset tekijät** saattavat johtaa väkivaltaan todennäköisemmin silloin, kun valtio on turvaton, tai kun kansan ja valtion väliltä puuttuu yhteiskuntasopimus, ja valtiolla on väestöä poissulkevia tai vailla legitimitettiin olevia poliittisia linjauksia.
- **Kansainvälisiin tekijöihin** kuuluvat kolonialismi ja sen perintö – muun muassa mielivaltaiset valtioiden rajat, hajota ja hallitse -taktiikoiden seuraukset, orjakauppa ja väärinymmärrykset kansantaloudet. Kylmä sota, terrorismin vastainen sota sekä epätasapainoiset ja syrjivät kansainväliset taloudelliset ja kaupan käytännöt voivat myös käynnistää / ovat käynnistäneet konflikteja.

Pyydä opiskelijoita pohtimaan, onko mitään järkeä verrata sisällissotien syitä eri maiden välillä, sen sijaan että tutkailtaisiin yksityiskohtaisesti tietyn yksittäisen maan konfliktia sen taustatekijöiden selvittämiseksi. Mitkä ovat kunkin lähestymistavan edut ja heikkoudet?

Vastauksina voidaan mainita, että maiden väliset vertailut ovat vaikeita datan puuttumisen vuoksi; toisaalta yhden sodan syiden tarkastelu voi johtaa niin olosuhderiippuvaisiin opetuksiin, ettei niistä ole hyötyä päättäjille muualla.